

Helsinški *bilten*

**HELŠINŠKI ODBOR
ZA LJUDSKA PRAVA U SRBIJI**
Kralja Milana 10, Beograd;
tel. 011/268-7404; fax. 2639-437;
e-mail: office@helsinki.org.rs
http://www.helsinki.org.rs

BR.105 // SEPTEMBAR 2014.

NEMAČKA: LIDER NA BALKANU

FOTO: FONET/AP

Poslednjih meseci o Zapadnom Balkanu često se raspravljalo na brojnim konferencijama i skupovima, ne samo na Balkanu već i u Evropi. Analize, posebno ona Međunarodne krizne grupe ukazuju na potrebu da se najzad stavi tačka na Zapadni Balkan, tako što bi EU morala da dovrši nedovršeni posao. Pogotovo što je ukrajinska kriza dala novu dimenziju i iznudila novu dinamiku i dimenziju na evropskom kontinentu. Nakon što je Srbija potpisala Briselski sporazum i time sebi otvorila evropsku perspektivu, ona se obavezala na ispunjavanje konkretnih zahteva, posebno kad je reč o normalizaciji odnosa sa Kosovom. Nakon sastanka u Beču, Hrvatskog

forumu u Dubrovniku (juli), samit u Berlinu bio je vrhunac svih dosadašnjih nagoveštaja i obećanja.

Na poziv Angele Merkel premijeri, šefovi diplomatija i ministri finansija i ekonomije Srbije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Slovenije, Hrvatske, Makedonije, kao i Kosova i Albanije, okupili su se u Berlinu. Pod pokroviteljstvom Nemačke Evropska unija (EU) se vratila na Balkan. Prvenstveno zbog toga što su zemlje regiona još uvek krhke ekonomske i političke stabilnosti, nedefinisane razvojne vizije, uz odsustvo dobrosusedstva i saradnje u međusobnim odnosima. Zbog

te fragilnosti, u datim okolnostima – rusko-ukrajinska kriza u prvom redu – region može postati novo izvoriste kontinentalne nestabilnosti. Samit u Berlinu je imao prvenstveni cilj da podstakne pozitivan razvoj u zemljama pojedinačno, uključujući i napor na međusobnom pomirenju i rešavanju postojećih konflikata, kao i da pospeši ekonomiju i ključne infrastrukturne projekte.

Još pre više od decenije (2003), kad se EU na sličan način bavila Balkanom (samit u Solunu) evroatlanska perspektiva činila se izglednijom. U međuvremenu, samo se Hrvatska pridružila EU, dok su ostale zemlje „na čekanju“ u različitom statusu: Srbija i Crna Gora u procesu pregovaranja (s time što Srbija još nije otvorila nijedno pregovaračko poglavlje), Makedonija i Albanija kao kandidati, a Bosna i Hercegovina i Kosovo tek na stepenici koja prethodi kandidatskom statusu.

Iako se nijedna zemlja Zapadnog Balkana nije odrekla cilja da se priključi EU, demokratske reforme koje bi ih približile Kopenhaškim kriterijumima, neophodnim za članstvo odvijaju se sporo i uz velike unutrašnje opstrukcije. I nemačka kancelarka Angela Merkel je konstatovala da se „reforme odvijaju puževim korakom“.¹ Sama ta činjenica, po oceni nemačke kancelarke pokazuje da se zemlje regiona „ne smeju prerao prepustiti same sebi“.²

Zemlje Zapadnog Balkana predstavljaju neuspela tranziciona društva zbog odsustva unutrašnjeg potencijala za radikalne promene kad je reč o vladavini prava, snažnim demokratskim institucijama i ekonomiji na zdravim tržišnim temeljima. Nacionalistička ideologija koja se reciklira u različitim formama blokira suštinsku transformaciju ovih zemalja. Srbija je na izborima 2012-2014, zatvorila krug, uprkos činjenici što

se Srpska napredna stranka (SNS) deklarativno zalažu za EU.

Obnovljeno interesovanje EU za stanje u regionu povezano je svakako i sa najdubljom krizom sa kojom se kontinent suočava od kraja hladnog rata. Ponašanjem u Ukrajini, Rusija šalje specifične poruke i zemljama regiona koje u geostrateškom smislu još uvek nisu učinile definitivni izbor. To takođe, prvenstveno važi za Srbiju, dobrim delom i za Bosnu i Hercegovinu (zbog Republike Srpske). Eufemističnim stavom o podršci „teritorijalnom integritetu Ukrajine“, uz dodatak da Srbija ne može da se pridruži sankcijama koje je EU izrekla Rusiji, Beograd kupuje vreme koje će, po svemu sudeći, brzo isteći. Tim pre što, u strateškom smislu najvažniji partner EU i kao najveća zemlja u regionu, Srbija predstavlja „ozbiljan ulog za obe strane“, kako podseća Olaf Benke, šef berinske kancelarije Evropskog saveta za međunarodne odnose.³

Među prioritetne nedovršene poslove na Balkanu svakako spada i Bosna i Hercegovina. Dugogodišnje zapostavljanje izgradnje mehanizama unutrašnje kohezije, osim što BiH i dalje drži u stanju nefunkcionalne države, ostavilo je dovoljno prostora za dezintegraciono delovanje Republike Srpske i njenog sadašnjeg predsednika Milorada Dodika. Njegova izjava povodom berlinskog samita (na kome nije učestvovao), da će dometi susreta na vrhu „biti kratkog daha“,⁴ pre su izraz frustracije i nervoze uoči predstojećih izbora u BiH (u oktobru), nego iskrenog uverenja.

1 “Čak i kad postoji napredak u tom regionu, odvija se tempom puža”, izjavila je Angela Merkel uoči samita u Berlinu; Politika, 24. avgust 2014.

2 Isto.

3 NIN, 21. avgust 2014.

4 Izjava za Radioteleviziju Srbije, 22. avgust 2014.

SPOROST PROMENA

Društvena nemoć da se prilagodi „duhu vremena“, proizlazi iz pogrešnog izbora koji prati modernu istoriju Srbije već više od 100 godina. Autoritarni model vladanja utemeljen, koliko na voluntarizmu, toliko i na kulturi nasilja i korupcije, blokira suštinski iskorak prema institucionalno uređenoj državi čiju osnovu čini pravni poredak, poštovanje ljudskih prava i sloboda građana.

Odsustvo tradicije izgradnje i poštovanja institucija je glavni razlog što se zakoni i kad ih ima, ne primenjuju. Naime, u procesu približavanja Evropskoj uniji u Srbiji je formalno uspostavljen solidan pravni okvir sačinjen od „evropskih zakona“, uključujući, na primer, zakonske propise o manjinama, ili protiv diskriminacije; njihova primena, međutim, daleko je od zadovoljavajuće. Takođe, u skladu sa proklamovanim ciljem „dubokih i bolnih“ ekonomskih reformi tokom poslednjih nekoliko meseci Skupština Srbije usvojila je više zakona, od onoga o radu, penzionom osiguranju, do zakona o privatizaciji i stečaju. Osim toga, usvojen je i set najvažnijih medijskih zakona koji bi nakon višegodišnjih odlaganja, konačno omogućio sređivanje stanja u medijskoj sferi.

Prethodna iskustva, a i najnovija praktična primena upućuju, međutim, na zaključak da se „sve menja da bi sve ostalo isto“. Način na koji su, ilustracije radi, imenovani prvi javni beležnici (takođe, na osnovu „evropskog“ zakona o javnom beležništvu) pokazuje, naime, nepromenjenost koruptivnu matricu.

Korupcija, uprkos bučnim proklamacijama o borbi protiv nje, prevlađuje u gotovo svim oblastima javnog života. Prema izveštaju Evropske komisije, sačinjenog u maju 2014, povodom skrininga poglavlja 23 i 24 – pravda, sloboda i bezbednost, i pravosuđe i osnovna prava – problem korupcije označen je kao prioritetan;

evropski zvaničnici smatraju i da je korupcija „najproblematičniji faktor za poslovanje u Srbiji“.⁵

Neiskrenost i licemerje u populističkoj demagogiji kojom se obraća „narodu“, Aleksandar Vučić je pokazao i u navodnom obračunu sa tajkunima (kao simbolima koruptivne veze države i privatnih preduzetnika). Iako se sudski proces protiv najbogatijeg među njima, Miroslava Miškovića vodi već gotovo dve godine, kako tvrde iskusni pravnici, teško će biti okončan kažnjavajućom presudom. Miškovićeve slučajeve više ne prati medijska halabuka vlasti lojalnih tabloida, a i cela kampanja protiv njih postepeno zamire. Tajkuni više nisu tema Vučićevih javnih nastupa, ako se izuzme njegova javna ponuda Milanu Beku, Miškovićevo dugogodišnjem tajkunskom partneru i prijatelju da stane na čelo javnog preduzeća Železnice Srbije.

Upravljački kapacitet Vučićeve vlade pao je već na prvom ispitu, tokom majskih poplava. Ogolio je svu neprofesionalnost i diletantizam nadležnih, a povišeni tonovi paničnih reakcija najodgovornijeg među njima (samog Vučića) samo su doprinosili širenju panike među građanima.

Ambicija aktuelne vlasti da svaku sredinu u Srbiji politički upodobi modelu uspostavljenom na republičkom nivou i dalje održava tenziju u društvu (Kragujevac, Šabac). Posebno je na meti demokratska vlast u Vojvodini koja se praktično drži u vanrednom stanju. Jer, vladajući manir Aleksandra Vučića podrazumeva „strah, manipulaciju, mistifikaciju i muljanje“, kako u prikazu prvih 100 dana Vlade konstatuje Đorđe Vukadinović.⁶

⁵ Prema Danas – Pravo, 4. avgust 2014; Evropska komisija takođe smatra da borba protiv korupcije treba da postane prioritet za Srbiju, s time da država proširi političku i institucionalnu borbu protiv nje.

⁶ Vreme, 31. jul 2014.

REGIONALNA EKONOMSKA SARADNJA

Glavni cilj samita u Berlinu bio je da podstakne međusobnu ekonomsku saradnju zemalja regiona. Privredna saradnja između zemalja nasleđenica bivše Jugoslavije svodi se uglavnom na robnu razmenu, a investicije na izgradnju trgovinskih centara. Za sve zemlje Zapadnog Balkana, s izuzetkom Hrvatske i Slovenije, infrastrukturni projekti, putna i železnička mreža u prvom redu, su od prvorazrednog značaj. Realizacija takvih projekata, osim što bi ih povezala međusobno, približila bi ih najznačajnijim evropskim transportnim koridorima.

Podsticanje regionalne saradnje, uz finansijsku podršku EU, je u funkciji suprotstavljanja ruskoj ofanzivi na energetskom i ekonomskom planu u regionu. Rusija svojim projektima u regionu želi da stekne dominantnu ekonomsku poziciju, čemu EU do sada nije posvećivala posebnu pažnju. Sada, međutim, Unija želi da politički i ekonomski privuče region sebi, kako u protivnom ne bi kliznuo prema Istoku. Jer, osim iz Rusije, primamljive finansijske ponude stižu i iz arapskog sveta (UAR). To prvenstveno važi za Srbiju kojoj je Rusija već odobrila kredit od 900 miliona dolara za modernizaciju železničke mreže i sa njom zaključila ugovor o izgradnji gasovoda Južni tok preko teritorije Srbije. Ugovor je potpisan nakon što je Bugarska obustavila radove na gasovodu.⁷

Da je reč o nadmetanju EU-Rusija posredno svedoči i pokretanje istrage o privatizaciji NIS, obavljenoj još pre šest godina.⁸ Pokretanje

7 Berlinskom samitu prisustvovao je i komesar Evropske komisije za energetiku Etinger, koji je rekao da se EU ne protivi izgradnji Južnog toka, ali da „Gaspromnjeft“, na evropskom tlu mora poslovati u skladu sa evropskim normama.

8 Ministar unutrašnjih poslova Nebojša Stefanović formirao je posebnu radnu grupu koja se bavi ovom privatizacijom.

istrage uznemirilo je rusku stranu⁹ koja, verovatno s razlogom smatra da je to učinjeno na pritisak Brisela. Spoljnopolitički analitičar Predrag Simić ocenjuje da je „berlinska konferencija napravljena da bi se smanjio uticaj vanevropskog faktora... EU ne želi da prepušta nikome, a pre svega Rusima ovaj deo Evrope. Ukrajinska kriza to dodatno povećava“.¹⁰

Ekonomska saradnja na velikim, transgraničnim projektima doprinela bi relaksaciji odnosa u regionu. Odnosno, kako je formulisala Angela Merkel doprinela bi prelasku iz situacije „jedni protiv drugih“, u „jedni sa drugima“. Predlozi koje je sa sobom u Berlin, zajedno sa mapama poneo Aleksandar Vučić, išli bi upravo u tom pravcu. Reč je o rekonstrukciji pruge Beograd-Sarajevo, izgradnji autoputa Niš-Priština i obnovi i rekonstrukciji pruge Beograd-Bar koja bi jednim krakom povezivala Srbiju i Crnu Goru sa Kosovom, a drugim, sa Albanijom.

Ti konkretni predlozi su, kako potenciraju beogradski mediji pod Vučićevom kontrolom, naišli na dobar prijem. U javnosti koja većinskim delom gaji animozitet prema gradovima i zemljama s kojima bi se Beograd povezao,¹¹ podseća se i na neka objektivna ograničenja. Realizacija takvih projekata podrazumeva političku stabilnost, a to je ono što regionu Zapadnog Balkana nedostaje i 15 godina nakon okončanja poslednjeg rata.¹²

9 Ambasador Aleksandar Čepurin je tražio sastanak sa Aleksandrom Vučićem, nakon što je taj potez javno kritikovao.

10 Danas, 29. avgust 2014.

11 „Zar zbilja (Vučić) misli da nam je najpreča pruga do Sarajeva“, piše komentator Danasa Radivoj Cvetičanin u tekstu „Zuckerwasser“, Danas, 30-31. avgust, 2014.

12 „...ko može otvoriti radove na autoputu Niš-Priština u situaciji dok se Srbija i njena (polu)nezavisna pokrajina glože u atmosferi opšteg nepoverenja... Ni naši odnosi sa BiH nisu definisani do kraja – opterećuje je šizofrena situacija u kojoj Srbija, privijajući na grudi Republiku Srpsku, kroz zube cedi nešto na temu celovitosti BiH...“ piše komentator Blica, Blic 31. avgust 2014.

Proces normalizacije odnosa između Beograda i Prištine je mesecima „na ledu“, jer se redovni susreti na premijerskom nivou u Briselu, ne održavaju. Tokom samo dva održana na nižem nivou (Marko Đurić sa Editom Tahiri), nije došlo ni do kakvog pomaka.

U međuvremenu, incidenti se samo umnožavaju: od postavljanja žardinjera na mostu na Ibru u severnoj Mitrovici (moglo bi biti paradigma „srpskog načina“ sprovođenja postignutih dogovora), do najnovijih pograničnih, sa albanskim šumokradicama iz Podujeva, za koje Aleksandar Vučić tvrdi da „naoružani kreću u krađu šuma u dogovoru s nekim zvaničnicima iz Prištine“.¹³ Ovaj proces još uvek nije moguć bez stalnog posredništva EU.

ODJECI BERLINSKOG SAMITA

Berlinska inicijativa Angele Merkel primljena je u srbijnskoj javnosti sa različitim konotacijama. Čak i nemačka donatorska i investiciona podrška – najveća od svih koju Srbija prima od 2000. godine – nije dovoljna da Berlin bude prihvaćen kao dobronameran partner kome je iskreno stalo da se zemlja što pre priključi Evropskoj uniji. Sa jedne strane, rezerva koja postoji posledica je nemačke čvrstine kad je reč o obavezama koje treba ispuniti.¹⁴ Sa druge strane, reč je o tradicionalnoj sumnjičavosti prema nemačkim namernama, pogotovo u kontekstu njenog odnosa prema drugim balkanskim zemljama (Hrvatskoj, Sloveniji, i naročito Kosovo).

Rastuća uloga Nemačke i kancelarke Angele Merkel u evropskim poslovima najčešće se stavlja u kontekst obnovljenih imperijalnih težnji Berlina, u kojima Balkan zauzima jedno od

ključnih mesta. U tom duhu je u ovdašnjoj javnosti u mnogome komentarisano i berlinski samit. Osim što su ga kritičkim okom posmatrali predstavnici konzervativnog, nacionalističkog bloka, na istoj su se strani našli i komentatori sa drugog pola ideološkog spektra.

Sastanku na vrhu u Berlinu je, između ostalog, osporavan efekat, jer je „prošao sa mnogo pompe ali bez opipljivih rezultata“,¹⁵ osim ako cilj nije bio „demonstracija nemačke nove političke samosvesti i poraslog uticaja“.¹⁶ Frustraciju zbog „povratka“ Nemačke na Balkan pokazuje, između ostalih, i Jovo Bakić docent Filozofskog fakulteta u Beogradu, za koga se smatra da pripada krugu liberalnih intelektualaca. On naime, konstatuje da se „stara imperijalna kulturtregereska politika, prekinuta stvaranjem dveju Jugoslavija nakon oba svetska rata, s krajem Jugoslavije svom snagom vratila na Balkan“.¹⁷

Iako sa pozitivnom intonacijom prema naporu i „dobroj nameri Berlina“ da sa naglaskom na ekonomskoj sferi dovede i do nove političke dinamike na Balkanu, i urednik i kolimnista danas, Radivoj Cvetičanin ironizira sa ponašanjem premijera Vučića koji je, kako kaže, „podsećao na dete koje dobija pohvale“.¹⁸

Đorđe Vukadinović, analitičar, ističe da izgleda da i Nemačka želi da ima svoje malo carstvo, odnosno, svoj mali 'balkanski komonvelt', na kome

15 Đorđe Vukadinović u kolumni „Na dve stolice“; Politika, 2. septembar 2014.

16 Isto; u istom tekstu stoji i sledeće: „Izgleda da i Nemačka želi da ima svoje malo carstvo, odnosno, svoj mali 'balkanski komonvelt', na kome se ponaša i oseća kao velesila i čije poglavice povremeno stižu u Berlin na poklonjenje“.

17 Kolumna „Imperijalistička politika velikih sila“, Politika, 26. avgust 2014. Iako odaje priznanje aktuelnoj vladi zbog izbalansiranog pristupa kad je reč o ukrajinskoj krizi, Bakić zamera Aleksandru Vučiću što je „pokazao nepotrebnu poniznost, kako svojim rečima tako i nezgrapnom neverbalnom komunikacijom prilikom posete Berlinu.“

18 Danas 30-31. avgust 2014.

13 Politika, 2. septembar 2014.

14 Otvoreni nastup Angele Merkel na konferenciji za novinare u Beogradu, 2011, nakon razgovora sa Borisom Tadićem, kad je zatražila normalizaciju odnosa sa Prištinom.

se ponaša i oseć kao(vele) sile i čije poglavice povremeno stižu u Berlin na poklonjenje.¹⁹

Politički i ekonomski komentator Branko Radun približavanje Nemačke oštrijem stavu drugih članica EU prema Rusiji, ocenjuje kao izraz nemačkog interesa da Srbiju kao zemlju blisku Rusiji instrumentalizuje za svoje interese. On podvlači da su Nemačka i Rusija ekonomski veoma povezane i zavisne jedna od druge i u tom pogledu, kako kaže, Srbija joj može biti korisna jer ima status „najpovlašćenije nacije“ na ruskom tržištu, a sa međusobnim sankcijama između SAD, EU sa jedne, i Rusije sa druge strane taj se status pretvara u srpsku stratešku prednost.²⁰

Dnevni list *Politika* na sličan način komentariše značaj Srbije u novom međunarodnom kontekstu. U jednom od komentara se kaže da je „Srbija zbog svoje politike, koja nije jasno usmerena ni na Istok ni na Zapad, u očima Unije postala najvažnija zemlja regiona. To, između ostalog znači da će briselska diplomatija i evropski fondovi ubuduće pre svega biti usmereni na Srbiju“.²¹

KAMPANJA PROTIV EU

Okretanje Vlade evropskim integracijama, dobilo je podršku i EU i SAD. Međutim na unutrašnjem planu je u toku kampanja protiv EU koju vodi desni blok veoma intenzivno na svim nivoima. Sa tim ciljem organizuje brojne tribine po Srbiji. Tako je Đorđe Vukadinović, politički analitičar i urednik Nove srpske političke misli, na tribini Dveri u Čačku na temu „Geopolitička pozicija Srbije između EU i Rusije u svetlu ukrajinske krize“, istakao da je prošlo vreme kada je neko mogao da ima dilemu oko ulaska Srbije u

EU, sad takve dileme gotovo da nema, jer „između EU i Rusije biramo Rusiju“²².

Upadljive su i aktivnosti predsednika RS Milorada Dodika, neke od njih i u samoj Srbiji (delomično i zbog predstojećih izbora u BiH). Srpska vlada, prećutno podržava te manifestacije. Zanimljivo je da se premijer Vučić sreo sa predsednikom Republike Srpske Miloradom Dodikom odmah nakon berlinskog samita, kako bi ga obavestio o zaključcima iz Berlina. Posebno je naglasio značaj infrastrukturnih projekata koje je srpska delegacija predložila, a koji povezuju Srbiju, Republiku Srpsku (RS) i Bosnu i Hercegovinu (BiH). Takođe su razgovarali i o unapređenju privredne saradnje u skladu sa Sporazumom o specijalnim i paralelnim vezama između Republike Srbije i Republike Srpske, a posebno u oblasti poljoprivrede i građevinskog sektora. Dogovoreno je i da se zajednička sednica dveju vlada održi u što kraćem roku.²³

Još više zabrinjavaju poruke koje stižu sa sedmodnevne manifestacije „Dani Srpske u Srbiji“ u velikoj sali Kolarčeve zadužbine u Beogradu. Predsednik Tomislav Nikolić je u pozdravnoj reči poručio da je granica između država „gvozdena rampa“, ali da takva granica „ne može zaustaviti vreme, promene, pripadnost, ljubav, misao, ideju i kulturu“.²⁴ Poruka Milorada Dodika je bila sasvim direktna, a rekao je da za narednih deset godina „Srpsku vidi kao sve manje entitet unutar BiH, a sve više kao državu objedinjenu sa Srbijom“.²⁵ Dodik je još najavio da će haškim optuženicima, koji su stvarali RS i zbog toga se „neopravdano našli u mnogim međunarodnim kazamatima“,²⁶ posvetiti imena trgova, ulica i

19 <http://www.nspm.rs/kolumne-djordja-vukadinovica/angeli-puze-putinu-namiguju-zapadu-odraduju.html>

20 Branko Radun, „Vučićeva nemačka veza“, *Danas*, 3. septembar 2014.

21 „Otimanje za Beograd“, *Politika*, 4. septembar 2014.

22 Čačanski glas, 29. avgust 2014, „Između EU i Rusije biramo Rusiju“.

23 <http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=218263>.

24 „Dani Srpske u Srbiji“, *Politika*, 5. septembar 2014.

25 Isto.

26 „Milorad Dodik: Haškim optuženicima imena ulica“, *Danas*, 5. septembar 2014.

institucija. Dodik je dobio buran aplauz za svoj govor.

Beograd nije odustao od aspiracija prema BiH. Iako odnosi između Aleksandra Vučića i Milorada Dodika nisu na ličnom nivou bliski kao što su bili između Dodika i Borisa Tadića, ponašanje SNS kad je reč o BiH i dalje je ambivalentno i sa kontradiktornim porukama. Ilustracije radi, Aleksandar Vučić je, nakon što je postao premijer u prvu međunarodnu posetu otišao u Sarajevo, što je u međunarodnoj zajednici primljeno kao veoma pozitivna poruka; međutim, 28. juna, kad je u Sarajevu obeležavana 100-godišnjica početka Prvog svetskog rata, odbio je da tamo bude gost, s time što je istog dana i istim povodom bio u Višegradu zajedno sa Miloradom Dodikom i Emirom Kustoricom.

Povodom ukrajinske krize i pritiska na Srbiju da se opredeli, umnožavaju se podsećanja na sve raskrsnice tokom XX veka na kojima je Srbija bila i, prema komentarima, uvek uzimala pogrešnu stranu. Dilema "odreći se Rusa i prihvatiti NATO" provejava kroz sve napise, s time što su emocije na ruskoj strani.

Antievropska elita je negativno reagovala i na Vučićev odnos prema evropskom ed-memoaru. Vučićev odgovor, kako ističu, raspršio je valjda i poslednju iluziju kod onih koji su, uprkos brojnim činjenicama koje govorte suprotno, i dalje verovali da ova vlada ozbiljno želi jačanje

saradnje sa Rusijom, i da ima potencijal da u nekom trenutku napravi proruski zaokret u svojoj spoljnoj politici.²⁷

Jedan od autora podvlači i da je zbog toga priča o politici neutralnosti "srpske" vlasti prema sukobu Zapada i Rusije pršla kao mehur od sapunice. Pozitivnim odgovorom na diktat EU, ova vlast je, za nas očekivano, u ovom sukobu faktički stala na stranu Zapada i suštinski prihvatila njegovo antirusko tumačenje ukrajinske krize.²⁸ Svoj stav obrazlaže time da je vladajuća politika "i EU i Kosovo" jednako ilizorna kao i politika "i EU i Rusija" u situaciji naraslog konflikta između EU i Rusije, kada se ne može više sedeti na dve stolice, već se mora izabrati jedna ili druga strana, onda si protiv Rusije, i obrnuto.²⁹

Đorđe Vukadinović ističe da Rusija teretno ima daleko većih briga nego da suzbija nemačke ambicije na Balkanu i pošteno govoreći, verovatno ne bi žrtvovala mnogo više od prilično nepouzdana i nezahvalne male pravoslavne braće samo kada bi mogla da iščupa Nemačku iz angloameričkog zagrljaja.³⁰

Glavni urednik nedeljnika *Pečat* Milorad Vučelić, osvrćući se na svetsku situaciju i nepostojanje svetskog poretka kaže da u "uspostavljanju nove, pravičnije ravnoteže snaga u svetu, Rusija neće ostati samo konkurent na svetskoj pozornici nego će, po svemu sudeći, biti mnogo više od toga – biće alternativa."³¹

27 <http://www.nspm.rs/politicki-zivot/solidarno-sa-eu-protiv-rusije.html>

28 Isto.

29 Isto.

30 <http://www.nspm.rs/kolumne-djordja-vukadinovica/angeli-puze-putinu-namiguju-zapadu-odraduju.html>

31 "Kraj novog svetskog poretka", *Pečat*, 5. septembar 2014.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Vraćanje EU na Balkan je od ključne važnosti za budućnost regiona, posebno Srbije. Pogotovo što u Srbiji postoji jaka tenzija i emotivni naboj kad je reč o Rusiji. U tom smislu, u odnosu na geostratešku orijentaciju Srbija je još uvek podeljeno društvo.

Stagnacija regiona može biti efikasno prevaziđena ekonomskim oživljavanjem, naročito realizacijom infrastrukturnih projekata što je bila prioritarna tema samita u Berilnu.

Ekonomska kriza i sve teža socijalna situacija može voditi ka socijalnoj radikalizaciji ukoliko aktuelna vlada ne bude sposobna da reši bar neke probleme. To istovremeno otvara prostor i svim drugim vrstama ekstremizma, posebno onog na etničkoj osnovi kako unutar zemlje, tako i na nivou regiona.

Veliki deo društva ne razume, ili vrlo površno, šta članstvo EU predstavlja za svakog građanina. Osim toga, važne institucije poput Crkve, SANU, intelektualne elite, dela civilnog sektora, pružaju sustinski otpor vrednostima na kojima EU počiva. Dodatno, aktuelna situacija unutar EU i njena svojevrsna dezorijentacija ide na ruku upravo tim strukturama i tom otporu.

Evropskoj orijentaciji Srbije za koju se deklarativno zalaže aktuelna vlada, treba i podrška samog društva. Samo tako ta orijentacija može biti realna. Zato EU treba da traži oslonac u svim delovima društva koji su za tu orijentaciju.